

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. Vtrum aliqua creatura possit esse causa physica unionis
hypostaticæ, saltem instrumentaliter, & an reipsâ B. Virgo fuerit causa
instrumentalis illius?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum aliqua creatura possit esse causa physica unionis hypostaticæ, saltem instrumentaliter, & an reipsa B. Virgo fuerit causa instrumentalis illius?

Titulus supponit tanquam certum, nullam creaturam posse esse causam principalem unionis hypostaticæ. Tum quia extrema tantopere se juncta nullus conjungere valet, præter omnipotentem Deum. Tum etiam quia illa conjunctio est in vertice supernaturalitatis, atque adeo causam principalem postulat supra naturam, longè potiori jure quàm entia cætera secundum substantiam supernaturalia, quæ non nisi à Deo ut causâ principali prodire possunt. Adde quod præueniendâ hic fuit emanatio naturalis subsistentiæ ex humanitate profundendæ, quam emanationem, utpote necessariam, nulla vis creatæ inhibere poterat: necesse igitur fuit, ut virtus Altissimi principaliter interveniens impediret effluxum illum, substituendo loco subsistentiæ creatæ, quæ ab humanitate Christi connaturaliter resultare debebat, increatam Verbi Divini personalitatem.

Solum ergo de causa instrumentali unionis hypostaticæ, est difficultas & controversia inter Theologos. Medina enim, Alvarez, Joannes à S. Thoma, Cipullus, & Philippus à S. Trinitate, existimant repugnare quod creatura attingat per modum instrumenti unionem hypostaticam; idemque docent Molina 1. p. quæst. 45. art. 5. disp. 2. & Vazquez hic disp. 25. cap. 1. Suarez verò, Becanus, & alij Recentiores, in alio extremo, probabilem reputant sententiam quorundam veterum Theologorum, qui dixerunt reipsam Beatissimam Virginem fuisse instrumentum physicum, quo mediante Deus humanam naturâ personalitatu Verbi conjunxit. Mediâ viâ tutius incedit Cabrera, cujus vestigijs inhaerendo,

Dico primò: De facto Beata Virgo non fuit elevata à Deo tanquam instrumentum, ad conjungendam hypostaticè humanitatem Verbo Divino.

Probaturs primo: Scriptura & Patres passim docent unionem hypostaticam esse solius Dei opus singulare, juxta illud Abacuc 3. *Domine opus tuum*, quod de Incarnatione Augustinus, Remigius, & alij SS. Patres intelligunt: At unio hypostatica non esset perfectè opus Dei singulare, si B. Virgo, aut alia pura creatura, ei cooperata esset: Ergo B. Virgo nullam habuit efficientiam, etiam instrumentalem, respectu unionis hypostaticæ.

Confirmatur: Scriptura dicit Psal. 135. quod Deus facit mirabilia magna solus: At omnium mirabilium maximum est unio hypostatica: Ergo solus Deus eam fecit.

Probaturs secundo ex D. Thoma infra quæst. 31. art. 5. & quæst. 32. art. 4. in corp. ubi sic ait: *In ipsa Conceptione Christi B. Virgo nihil activè operata est, sed solam materiam ministravit.* At instrumentum activè operatur, & effectivè attingit effectum principalis agentis, per virtutem ab illo derivatam, ut docetur in libris physicorum: Ergo B. Virgo in conceptione Christi non fuit elevata à Deo tanquam instrumentum, ad conjungendam hypostaticè humanitatem Verbo Divino.

Probaturs tertio: Ille solum concursus tribui

A debet Beatissimæ Virgini, qui requiritur & sufficit, ut verè sit ac dicatur mater Dei: Sed ad salvandam maternitatem Christi in B. Virgine, concursus instrumentalis in ordine ad unionem hypostaticam non requiritur: Ergo non debet admitti. Major patet, Minor probatur: Tum quia concursus matris, non est instrumentalis, sed principalis. Tum etiam, quia ut dicemus conclusionem sequenti, quælibet creatura, etiam inanimata & rationis expert, potuit de absoluta potentia, elevari à Deo ut instrumentum ad efficiendam unionem hypostaticam, & tamen ex tali concursu instrumentali nequiret talis creatura dici mater Dei, aut ipsum genuisse.

B Adde quod, ut B. Virgo dicatur mater Dei, sufficit quod eundem concursum exercuerit in conceptione Christi, quem aliæ matres præbere solent in conceptione filiorum: in opinione verò Aristotelis & D. Thomæ (quidquid in contrarium reclamant medici) mater non concurrit activè in conceptione prolis, ita ut concursu suo effectivè attingat unionem animæ cum corpore, & subsistentiæ cum natura, sed duntaxat passivè, quatenus vitali actione materiam aptam formationi foetus subministrat, hoc est sanguinem benè decoctum, & ultimè dispositum ad humani corporis formationem, utero suo vitaliter præbet; quod corpus ex tali sanguine factum, virtute activâ in semine viri contentâ, ultimè disponitur ad recipiendam animam rationalem, quæ à Deo infunditur, & ex ejus unionem cum corpore sic disposito & organizato, resultat subsistentia creata, constituens suppositum, quod est terminus completivus ipsius generationis.

C Eundem ergo concursum B. Virgo exercuit in conceptione Christi, ministravit enim purissimum sanguinem, ex quo, virtute activâ Spiritus Sancti, supplente concursum viri, formatum fuit corpus Christi, & ultimè dispositum & organizatum ad recipiendam animam rationalem, ex cujus unionem cum corpore debebat connaturaliter resultare subsistentia creata, tanquam terminus ultimò completivus generationis, sed loco illius fuit substituta & subrogata subsistentia increata Verbi Divini, quæ ultimò complevit & terminavit concursum illum passivum B. Virginis, & operationem Spiritus Sancti supplentis concursum activum viri; quod sufficit ut B. Virgo cum omni proprietate dicatur mater Dei; nec ad hoc requiritur quod attingat instrumentaliter unionem hypostaticam humanitatis cum ipsa personalitate Verbi Divini, ut quidam Recentiores existimant, quorum hac in re pietas non est laudanda, quia ut ait D. Bernardus in Epist. ad Lugdunenses: *Honor Regine judicium diligit, Virgo Regia falso non eget honore, veris cumulata honorum titulis, infulsis dignitatibus.*

E Nec obstat quod aliqui ex SS. Patribus concursum illum instrumentalem respectu unionis hypostaticæ, B. Virgini tribuere videantur: Ambrosius enim Epist. 82. sic ait: *Per hominem caro ejecta est de paradiso, & per Virginem juncta est Deo.* Bernardus verò homil. 4. super Missus est, docet B. Virginem fuisse mulierem illam quæ benè fermentavit tria sata Evangelica, quia videlicet carnem animæ & divinitati conjunxit. Demum Ischius homil. 2. de Deipara, sub finem, eâ *Instrumentum Incarnationis*, appellat. Non obstant, inquam, illa testimonia, Ambrosius enim solum intendit, quod per Virginem caro juncta est Deo

dispositivè, quia per illam preparata est caro quæ uniretur Deo. In quo etiam sensu Bernardus interpretari debet, dum ait B. Virginem tria fata evangelica fermentasse &c. hoc enim non debet intelligi de causalitate effectiva circa unionem hypostaticam, sed tantum de dispositiva, quia purissimum sanguinem subministravit & preparavit, ad formandam Christi humanitatem, quæ hypostaticè fuit unita Verbo Divino. Similiter etiam Ischius B. Virginem Incarnationis instrumenti appellavit, quia materiam ad formandam Christi humanitatem Spiritui Sancto præbuit. Unde nomen instrumenti in ea rigorosa significatione non accepit, quæ usurpari solet à Philosophis, sed in latiori, quæ instrumentum appellari solet quicquid ad productionem alterius quocumque modo concurrit.

Dico secundò, de potentia absoluta potuisse B. Virginem, aut aliam puram creaturam, elevari à Deo tanquam instrumentum, ad conjugendam hypostaticè humanitatem Verbo Divino.

Ratio hujus conclusionis ducenda est ex inanitate contradictionum quæ ab Adversariis obtinentur, quarum prima & præcipua ex eo petitur, quod in probabiliori sententia, nullus est nexus medius copulans Verbum cum humanitate, qui possit assignari pro termino & effectu instrumentaliter à creatura producibili; ex hoc enim videtur sequi, quod ut creatura in instrumentum Incarnationis, seu unionis hypostaticæ assumereetur, necessarium foret, ipsum Verbum Divinum attingi à creatura, ejusque substantiam ab illa communicari naturæ humanæ, quod non potest esse, nisi ponendo & subjectionem aliquam in ipso Verbo Divino (eò quod agens uniens effectivè duo extrema, non possit illa non subdere suæ potentie effectivæ) & in creatura virtutem aliquam activam instrumentariam, continentem substantiam Verbi; quia causa communicans alteri aliud, debet illud continere in sua virtute, vel principali, si sit principalis; vel instrumentaria, si instrumentalis sit.

Porro hunc discursum non esse efficacem, aperte deducitur ex eo quod generans, per modum causæ principalis suâ actione generativâ, effectivè unit materię animam rationalem, absque nexu medio (ut docent illi Thomistæ contra quos disputamus) quamvis nec in sua virtute principaliter effectiva contineat animam rationalem, nec illam suæ virtuti effectivæ subdat, utpote spirituales, subindeque excedentem generativam virtutem, quæ purè materialis est: Ergo falsum est, quod ut aliqua causa uniat seu communicet unum extremum alteri, necessarium sit utrumque contineri in virtute activâ illius; vel principali, si sit principalis; vel instrumentali, si sit instrumentalis; subindeque poterit pura creatura instrumentaliter concurrere ad unionem Verbi cum natura humana; licet in sua virtute instrumentaria substantiam Verbi Divini non contineat, nec illam suæ virtuti & actioni instrumentariæ subji- ciat; sicque evanescit portentum illud contradictionis, quod aliqui Auctores confingunt.

Atque infirmum est quod opponit Joannes à S. Thoma, nempe quod creatura non potest operari instrumentaliter, absque præsupposito sub- jecto: ad unionis verò hypostaticæ effectiorem, nul- lum præjacet subjectum: non enim Verbum quod est actus purus, & incapax mutationis; nec hu- manitas, quæ ante unionem non fuit. Hoc, in- quam, parum urget, quia licet humanitas prius

Tom. IV.

ritate temporis unionem hypostaticam non ante- cesserit, eam tamen præcessit prioritate naturæ, quod satis superque esse videtur, ut actio instru- mentalis causæ secundæ, unionis hypostaticæ ef- fectionem attingens, in ea subiectari possit; alio- quin cum Deus in eodem temporis momento quo Angelos creavit, gratiam sanctificantem illis infuderit, dicendum esset, eam productio- nem fieri ex nullo subiecto præsupposito, atque adeo esse creationem, quod communi Thomi- starum sententiæ repugnat.

Facile etiam dilui potest quod objicit Molina loco citato, nimirum creaturam non posse assu- mi ut instrumentum ad creandum, teste D. Tho- mæ 1. p. quæst. 45. art. 5. eò quod terminus crea- tionis infinitus sit: Atqui etiam causa instrumenta- liter uniens Verbum Divinum cum humanitate, haberet terminum infinitum, nempe substan- tiam divinam: Ergo &c.

Respondetur enim, inter creationem & Incar- nationem duplex notabile discrimen reperiri. Pri- mum est, quod terminus creationis producit, terminus verò infinitus Incarnationis communi- catur solum. Secundum, quia terminus infinitus Incarnationis, est substantia divina, finito mo- do communicata, & ideò formaliter ut termi- nus, est finitus, & materialiter solum infinitus: terminus verò creationis materialiter est finitus, putà Angelus, vel anima rationalis; formaliter verò, ut ex nihilo factus, est infinitus, ob di- stantiam infinitam quæ est inter nihil & ens. Ex quo sic potest argui: Actio specificatur à termino formali, & non à materiali: Ergo repugnat actio- nem creativam, cujus terminus formalis est infi- nitus, esse finitam; non autem actionem uni- entem humanitatem cum Verbo, quia ejus termi- nus formalis finitus est.

Non difficile etiam solvi potest quod aliqui Recentiores objiciunt: In omni instrumento physico desideratur actio prævia, per quam dispositivè operetur ad effectum principalis agen- tis: Sed nulla creatura habere potest actionem præviam, per quam dispositivè operetur ad unio- nem hypostaticam; cum enim illa totum ordinè naturæ & gratiæ transcendat, nihil creatum potest ad illam disponere: Ergo nulla creatura potest as- sumi ut instrumentum ad unionem hypostaticam.

Ad hoc, inquam, facile respondetur, distinquen- do Majorem: In omni instrumento physico re- quiritur actio prævia, per quam dispositivè ope- retur &c. ex parte rei operatæ, nego Majorem. Ex parte modi operandi, concedo Majorem. Si- militer distingo Minorem: Nulla creatura po- test habere actionem præviam, per quam dispo- sitivè operetur ad unionem hypostaticam, ex par- te rei operatæ, concedo Minorem. Ex parte mo- di operandi, nego Minorem, & Consequentiam.

Explicatur breviter solutio: Dupliciter intelli- gi potest, instrumenta dispositivè operari, nimi- rum ex parte rei operatæ, & ex parte modi operandi. Tunc instrumentum dicitur operari dispositivè ex parte rei operatæ, quando producit in passo ali- quid disponens ad effectum principalis agentis; quo pacto serra v. g. dicitur dispositivè operari ex parte rei operatæ, quia facit divisionem ligni, quæ est dispositio ad formam cathedræ. Tunc verò dicitur operari dispositivè ex parte modi operandi, quando producit aliquam actionem, per quam fit ultimò capax & dispositum ad reci- piendam motionem principalis agentis, per quam possit attingere effectum illius. Licet ergo instru-

N n n liij

menta naturæ vel artis operentur dispositivè ad effectum principalis agentis utroque modo; instrumenta tamen divinæ virtutis operantur dispositivè solum secundo modo, ut patet in Sacramentis, quæ ex viribus propriis nihil ponunt in anima disponens ad gratiam, sed solum habent aliquam actionem præviā, puta ablutionem, vel unctionem, quæ sunt capacia & disposita ad recipiendam Dei motionem, per quam ad gratiam in anima producendam elewantur, ut in Tractatu de Sacramentis in communi fusiùs exponemus.

Disp. 3.
art. 3.
§. 4.
13.

Denique non urget testimonium D. Thomæ desumptum ex 4. sent. dist. 8. quæst. 2. art. 3. ad 3. ubi docet dari actionem instrumentalem ad transubstantiationem, & similiter potuisse dari ad formationem corporis Christi & conceptionem. Et addit, quod si in conceptione includatur unio, major difficultas fuit in conceptione Christi, quam in transubstantiatione. Illa autem major difficultas (inquit Joannes à S. Thoma) est quoad actionem instrumentalem, de qua ibi erat sermo: Ergo illam negat D. Thomas pro unione hypostatica, licet concedat pro transubstantiatione.

Hoc, inquam, S. Doctoris testimonium non premit nos, nec infirmat, sed potius confirmat nostram sententiam: non enim S. Thomas ibi negat absolute impossibilitatem actionis instrumentaliter productivæ unionis hypostaticæ, sed solum dicit majorem esse difficultatem in unione hypostatica, quam in transubstantiatione, quod non assereret, si existimaret implicare contradictionem, quod datur actio instrumentaliter productiva unionis hypostaticæ: quæ enim contradictionem involvunt, non difficulta, sed impossibilia dici debent.

ARTICVLVS II.

An Christus per opera, prioritate temporis vel naturæ præcedentia unionem hypostaticam, eam promeruerit, vel saltim mereri potuerit?

§. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

14. **D**ico primò: Christus per nullam operationem, seu primi, seu secundi generis, unionem hypostaticam meruit.

Pro intelligentia hujus conclusionis, notandum est, duobus modis intelligi posse Christum unionem hypostaticam meruisse: Primò, ita ut affirmetur, Christum priùs tempore quam ejus humanitas Verbo uniretur, fuisse aliquandiu purum hominem, postea verò provecum fuisse ad dignitatem Filij Dei naturalis, ob merita. Secundo, ut asseratur Christum, quamvis ab initio productionis suæ semper potitum Verbi personalitate, eiq; unitum, tamen priùs naturā quam humanitas ejus personalitate divinā terminaretur, eliciisse actiones meritorias, quibus provehi ad unionem cum Verbo mereretur. Utrumque ergo modum promerendi unionem hypostaticam in hac conclusione excludere, & meritum tam tempore quam naturā præcedens unionem hypostaticam, Christo, vel humanitati ejus, denegare intendimus.

Et quidem quantum ad priorem sensum, res est certa de fide, nam affirmare Christum per aliquod tempus, ante unionem cum Verbo, fuisse purum hominem, & in eo statu meruisse humanitati suæ unionem cum Verbo, hæresis fuit Nestorij & Photini, proptereaque S. Gregorius lib. 9. regij Epist. 61. tradens Hibernis Episcopis profes-

sionem fidei, quam docendi essent emittere, qui è Nestorianismo ad Ecclesiam regrediebantur, inter alia præscribit, ut doceantur Christum à primo momento conditionis suæ fuisse Deum.

Hunc etiam errorem variis in locis egregie confutat Augustinus, præsertim lib. de correptione & gratia cap. 11. ubi hæc scribit: *Deus naturam nostram, id est animam rationalem, carnemque hominis Christi suscepit, susceptione singulariter mirabili, vel mirabiliter singulari, ut nullius justitiæ suæ præcedentibus meritis, Filius Dei sic esset ab initio, quo esse homo cepisset, ut ipse & Verbum quod sine initio est, una persona esset. Neque enim quispiam tantæ hujus rei cæcus est ignorantia, ut audeat dicere, quamvis de Spiritu Sancto, & Virgine Maria filium hominis natum, per liberum tamen arbitrium bene vivendo, & sine peccato bona opera faciendo, meruisse ut esset Dei filius, resistente Evangelio acque dicente, Verbum caro factum est. Nam ubi hoc factum est, nisi in utero virginali, unde fuit initium hominis Christi? Itemque Virgine requirente, quomodo fieret quod ei per Angelum nuntiabatur, Angelus respondit: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: propterea quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Propterea inquit, non propter opera, quæ nondum nati utique nulla sunt; sed propterea quia Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Ista natiuitas profecto gratuita conjuncta in unitate personæ hominem Deo, carnem Verbo. Istam natiuitatem bona opera secuta sunt, non bona opera meruerunt. Quibus verbis S. Doctor discrete affirmat, Christum non meruisse effici Filium Dei per opera arbitrij humani; sed jam ex utero, & ab ipsa conceptione fuisse Deum & hominem, ejusque humanitatem ad unionem hypostaticam cum Verbo elevatam.*

In contrarium tamen obijci possunt quædam Scripturæ loca, quibus videtur significari, humanitatem assumptam, fuisse divinitate inunctam, eamque accepisse propter merita, præcisa tempore aliquo ante unionem. Id enim videtur sonare locus ex Psal. 44. *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Ubi unctio humanitatis per divinitatem, facta dicitur propter odium peccati, & justitiæ amorem, quibus eam promeruerit. Neque enim verba hæc exponi possunt de nuda unctione gratiæ sanctificantis purè creatæ, cum eam Christus non habuerit ex merito, utpote debitam unioni hypostaticæ, ad modum proprietatis naturalis. Item cap. 5. Apoc. *agnus qui occisus est, dicitur dignus accipere virtutem & divinitatem, utique in præmium exceptæ mortis.* Ergo Christus non fuit Deus in hac vita mortali, sed post mortem obtinuit Deitatem hic per merita comparatam.

Verum neuter locus probat intentum, nam locus Psalmi, vel non debet intelligi de assumptione humanitatis ad Verbum, sed de gloria externa, & exaltatione ac celebritate nominis, Christo ob merita passionis post resurrectionem concessa; vel si intelligatur de unctione humanitatis per Deitatem, seu unctionem hypostaticam, particula propterea non denotat causam meritoriam, sed finalem, ita ut sensus sit, *Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem, idque ut præstares, inunctus es à Deo oleo lætitiæ &c.* Itaque non quia Christus dilexit justitiam, & odio habuit iniquitatem,